

**Prof.dr Nedžad Bašić, redovni profesor, naučni savjetnik Evropskog
defendologija centra Banja Luka**

NEMOĆ AUTORITARNOG POPULIZMA

„Ako ljudi žele promijeniti svijet, moraju ga graditi na onome što je postao, a ne na onome što je možda nekada bio“. (Walter Scheidel)

Danas brojni filozofi, ekonomisti, pravnici, sociolozi i antropolozi raznih provenijencija tragaju za odgovorom na pitanje kako današnji svijet može biti promijenjen u pravcu stvaranja čvršće simbioze između slobode homo sapiensa i nove vizije čovječanstva, što bi vodilo, ako ništa drugo, barem u novu žudnju za boljim, slobodnijim i demokratskijim svijetom. Šta može nadahnuti homo sapiensa da još jednom posegne za revolucionarnim promjenama u kojima bi se udaljio od svih svojih strahova i zabluda koje ga još uvijek drže u okovima? Teško bi bilo pretpostaviti da bi inspiraciju za te revolucionarne promjene čovjek mogao naći u povratku u drevnu prošlost homo sapiensa kao mogućeg katalizatora progresivne transformacije čovječanstva i njega samog, kao što to retorika autoritarnog populizma pokušava danas nametnuti. Da li je moguće ponuditi homo sapiensu varljivi bijeg u prošlost iz tjeskoba i straha koje nose velike i mučne migracije stanovništva, siromaštvo, užarena klima, nasilja i neslobode, te nepoznanice koje nose nove tehnologije, što zagorčava njegov život na samom početku ovog milenijuma? Zahvaljujući tom strahu i zabludama homo sapiensa, svijet je danas više nego ikad do sada, razapet između dubokih nejednakosti i razlika između pojedinca i grupe, religije i rase, društva i države, što vodi do uspostavljanja visoke kontrole nad čovjekom od strane vladara i boga (države i crkve), što čovjeka sve više gura na društvenu marginu i u duhovno siromaštvo i nemoć. U toj svojoj nemoći homo sapiens postaje sve skloniji da se vraća u svoju prošlost i da tamo traži inspiraciju za novi revolucionarni preobražaj čovječanstva, gdje ga je teško ili nemoguće naći. Sa fascinacijom monumentalnog sjaja surove vladavine velikih imperatora, velikih carskih palača, veličanstvenih kraljevskih drevnih arhitektura, spektakularnih spomenika, hramova, biblioteka, crkava, manastira i imperijalne moći arhaičnih vladara i bogova, retorika autoritarnog populizma pokušava stvoriti visok stupanj uvjerenja da je novi put revolucionarnih promjena za budućnost svijeta povratak moći države i autoritarnog vođe što zahtijeva povratak u strogu političku hijerarhiju društva, što je potaknuto slabošću demokratskih institucija i njihove ideologije, na snažnu kontrolu resursa i teritorija, što je potaknuto velikim rastom i migracijama stanovništva, te povratkom i poticanjem kontroliranih ratnih sukoba, kako bi se otklonila tehnološka nejednakost među nacijama. Autoritarna populistička ideologija traži odbacivanje svih univerzalnih vrijednosti i zakona, globalnog upravljanja i ideologije multilateralnog liberalizma, tražeći u tome

garanciju za naciju da upravlja sama sobom shodno njenim interesima bez ikakvog ograničenja u odnosu na interese drugih nacija, što će silu i moć odrediti kao krajnju destinaciju nacionalne politike držve. Za autoritarne populiste svaka ideja univerzalnih razvojnih, moralnih ili pravnih standarda nije ništa drugo nego platforma novog imperijalizma koji se po svojoj prirodi diskriminatorno miješa u unutarnje stvari nacionalnih država što u njima ugrožava tradicionalne kulturne standarde i nacionalnu kulturu življenja namećući time nejednakost i privilegije u korist internacionalnih sistema vrijednosti. Na ovoj ideološkoj matrici brojni autoritarni populistički pokreti širom svijeta otvoreno će demonstrirati ideju razaranja globalnih standarda i institucija međunarodne zajednice, što neizostavno traži ukidanje svih univerzalnih organizacija i zakona koji bi mogli ograničiti samostalnost nacije kao zatvorene homogene jezičke, kulturne, vjerske i historijske strukture u 21 stoljeću. U tom skućenom i zatvorenom prostoru autoritarni populistički nacionalizam prerasta u opsesiju za svoje sljedbenike i zahtijeva monopolizaciju svih segmenata u javnoj sferi, gdje nema mjesta za univerzalne ljudske vrijednosti. Svjesno ispuštajući iz vida da rastuća hijerarhija državne strukture sve više vodi u sve veću društvenu nejednakost, siromaštvo i sukobe, autoritarni populizam u svom agresivnom povratku istoriji, potire samu suštinu ideologije koju zagovara. Nikakvo retoričko pozerstvo ne može prikriti fatalnu slabost agresivne ideologije autoritarnog populizma i njegovog pristupa promjeni svijeta. Autoritarni populist bi da se vraćaju u prošlost u potrazi za davno izgubljenom moći imperija i moći kraljeva, te vraćanju geopolitičkim podjelama sa obrisima arhaičnih imperija, ne shvatajući pri tom da njihov agresivni antimaterijalizam potire samu suštinu njihovog koncepta promjene svijeta. U tom ambijentu zakopane kraljevske moći monumentalnog sjaja, kao mješavini suptilnih varki, razigranih emocija i nevidljivih zamki za neopreznog homo sapiensa, revolucionarna promjena svijeta u izvedbi autoritarnih populističkih vođa je sasvim izvjesno nemoguća. Materijalne promjene koje su na vidiku, nove tehnologije, vještačka inteligencija (AI), kompjuterski algoritmi, kvantno računarstvo, traže novi ključ tehnološkog razvoja, što traži nove ekonomske, socijalne i psihološke promjene u društvu, nove saveze, nove modele poticanja investicionih ulaganja, nove standarde i nove pokazatelje uspješnosti poslovanja korporacija u procesu stvaranja „zajedničkih globalnih vrijednosti“. Ove promjene same po sebi nužno traže nove modele globalne proizvodnje i novu prirodu odnosa između države, društva i čovjeka, kao nove platforme za promjene svijeta u ovom milenijumu. Ovaj globalni sukob između tehnološki međuovisnog svijeta i sve vidljivijih populističkih geopolitičkih podjela i sigurnosnih zahtijeva, čini najveći paradoks čovječanstva u 21 stojeću. Traži se novi koncept komplementarnosti između poslovnog razvojno-tehnološkog koncepta i sigurnosno-političkih i ideoloških zahtijeva. Odsustvo te komplementarnosti između razvojno-tehnološke paradigme i sigurnosno-političke strukture na globalnoj razini prijeti gubitkom prosperiteta na unutarnjoj platformi razvoja

države što čini plodno tlo za razvoj autoritarnih populističkih režima. Da bi se uspostavila ta komplementarnost traži se zastupljenost i glasačka moć na ravnopravnoj osnovi za sve participante u donošenju odluka u globalnim multilateralnim institucijama, srazmjerno njihovoj moći i utjecaju. Komplementarnosti između unutarnje razvojno-tehnološke paradigme i sigurnosno-političke strukture na globalnoj razini čini „doktrinu kreativne modernosti“ atraktivnom doktrinom međunarodnih odnosa u 21 stoljeću u kojoj postoje šire mogućnosti za političko oblikovanje otpornog, održivog i diversificiranog međunarodnog poretka kao funkcionalnog multilateralnog mehanizma, koji funkcionira na stabilnim pravilima otvorene globalne ekonomije.